

Om Rudkjøbing Borgervæbning

ved I. T. Rohde.

Den nu i Købstæderne indslumrede Borgervæbning staaer for Eftertiden nærmest i et komisk Skær. Mavefør og lidet mobil, som Borgeren ofte var, dertil mangelfuldt øvet og ofte godt oppe i Aarene, var han ikke det, man tænkte sig, en Soldat skulde være. Men var ogsaa Borgervæbningens Betydning militært set ikke stor, saa havde den dog en vis Betydning som Ordenskorps, og den var nu engang en Ting, som Borgerne maatte regne med, da Pligterne til den greb stærkt ind i deres daglige Liv og Virksomhed. Denne Borgerpligt, der krævede, at de ofte maatte forsømme deres Forretninger, var derfor for de fleste en besværlig Byrde, og man ser ogsaa af de mange Retssager for Udeblivelse fra Øvelse med Borgernes ofte haartrukne og komiske Undskyldninger, at de benyttede alle Kneb for at lette den. Men naturligvis var der ogsaa Borgere, som satte en Ære i at tjene Korpset, og dets Officerer udtoges stedse blandt Byens mest ansete Mænd.

Fra gammel Tid har det paahvilet Købstædernes Borgere at møde selv eller stille Mandskab til Landets Forsvar, hvad senere forandres til, at de istedet skulde svare

en Skat gennem Konsumtionen og ved at præstere Indkvartering in natura eller i Penge. Kun Byernes Søfolk kunde altid udskrives. Men denne delvise Fritagelse for Værnepligt gjaldt dog ikke for deres egen Bys Vedkommende, til hvis Forsvar hver vaabenfør Mand var pligtig at deltage baade med Vaaben i Haand og ved at arbejde paa dens Fæstningsværker.

I 1556 bestod Rudkjøbing Borgervæbning efter Lensmand Frantz Brockenhuus's Mønstringsrulle af 84 Mand, bevæbnede med Rør, Spyd og Sværd, de 20 havde tilføjede Harnisk. Man træffer blandt disse Borgere gamle Rudkjøbing Navne som Bay og Boye, men de fleste Borgere betegnes ellers som Niels Skrædder, Hendrik Skomager, Hans Fynbo o. s. v. — At der har været strænge Straffe for Forsømmelse af Tjenesten i ældre Tider, kan fremgaa af, at Kristian IV i 1645 gav Befaling til at lade opsætte Træheste ved Portene i Kjøbenhavn for dem, der mødte fulde til Borgervagten.

Da Karl Gustav gjorde sit berømte Tog over Isen til Langeland og videre til Lolland, tænkte ingen Langelænder paa Modstand, men efter Freden traadte dog Borgere i Rudkjøbing sammen for at hindre Plyndringer af hans endnu paa Øen liggende Tropper. Den ¹⁹/₄ 1658 bestemte nemlig Øvrigheden, at der skulde holdes god Vagt, om Natten med 24 Mand, og Udeblivelse straffedes med ¹/₂ Rdl.

Ingen vaabenfør Mand var fritaget, og det paalagdes dem at vise deres Officerer Lydighed. Hvem, der ikke mødte, naar Tolvklokken lød, skulde være „ugild og som ingen ærlig Mand.“ Men denne lovende Begyndelse paa krigersk Aand tabte sig desværre, da Svenskerne om Efteraaret brød Freden og ved et Par Angreb fra Søsiden forsøgte at bemægtige sig Byen. 84 væbnede Borgere

var paa Benene, men de benyttede ikke som Landboerne i denne Krig den gode Lejlighed til at indlægge sig Berømmelse for alle Tider ved Langelands Forsvar, og det var ikke deres Skyld, at Svenskernes Angreb paa Byen afvistes. Borgerne var imod enhver Tanke om Forsvar og mente, at man kom længere med Svenskerne med det gode. Da disse derfor næste Aar gjorde Landgang og kom til Rudkjøbing, blev de vel modtagne, men trods dette opnaaede Borgerne alligevel kun at blive i den Grad udsugede og plyndrede, at de, da et lybsk Skib efter Svenskernes Forjagelse kom til Byen med Salt, maatte købe denne nødvendige Artikel med Kohuder og 400 R gammelt Kobber. Alt, hvad der hed Penge og Penges Værdi, var væk.

Under Krigsurolighederne 1675—79, 1700, 1709—20 og 1762 var Rudkjøbing forskaanet for Fjendtligheder.

Det saakaldte „Borgerkompagni“ bestod i 1737 af 90 Mand under Kaptain Møller Peder Pedersen. Den $\frac{7}{4}$ n. A. fremsendte Stiftsbefalingsmand Christian Sehested „en naadig Ordre og Andstalt for Rudkjøbing Borger-Compagnie til underdanigst Efterlevelse og god Ordens Vedligeholdelse“, hvori bestemtes:

Naar nogen ikke møder til det Klokkeslet, han er til-sagt, betaler han i Mulkt for hver Time, han udebliver, 4 Sk.

Bliver han aldeles borte, skal han foruden nævnte Mulkt bøde første Gang 1 à 2 Rdl. efter hans befindende Tilstand, eller efter Beskaffenhed straffes for saadan Ulydighed paa Vand og Brød i 24 Timer, dog beviser nogen at have været i lovlig Forfald, han være uden Straf, om det ellers i Tide er bekendtgivet til de Vedkommendes Efterretning, men hvis dette er forsømt, da at bøde for Efterladenhed 1 Mark.

Ligeledes bør han anskaffe sig behørig Gevær.

Ingen maa understaa sig paa Excercerpladsen eller Samlingspladsen, Parade eller Vagt at røge Tobak under Straf af 1 Mark for hver Gang, nogen herudi betrædes.

Er nogen obstinat mod sine Officerer og giver Ondskord, maa sligt straffes med Penge af 1 til 4 Mark; eller Raadhuskældereren paa nogle visse Timer.

Ingen maa undslaa sig i at møde, være sig Borgere eller unge Karle, dog kongelige Betjente herfra undtagen.

Gaar nogen fra sin Post eller i andre Maader forser sig, som ikke her er nævnt, indberettes det, og skal da sligt behørig straffes efter Forseelsens Beskaffenhed.

Naar nogen er strafskyldig for nogen Forseelse, vil Bøderne eller Arresten dicteris af Byfogden og Kaptainen og som exequeris af en Underofficer og visse Mænd, dog staa Bøderne ikke til driftlig Anvendelse, men skal være henfaldne til Brandkassen.

Dette til behørig Iagttagelse ved Samling, Excercits, Parole eller Vagt. —

Borgerne holdt saa deres Excercits og Vagt, thi d. $\frac{9}{8}$ 1741 indberetter Byfoged Møller til Stiftsbefalingsmand Grev Rantzau i Odense en Sag om Forsømmelse paa Vagten og udbeder sig Grevens „højmodige“ Resolution. Peder Hoppensachs Karl, Michael, der havde Vagten for Hoppensachs, havde nemlig to Gange absenteret sig, først fra Kl. 12 til 2 slet og derpaa om Aftenen fra Kl. 7 til 10. Dette bevidnede tre vagthavende Borgere, og to Underofficerer, Jørgen Ditlev Nielsen og Korporal Claus Bloch, at de havde advaret i Forvejen. Grev Rantzau henviste til „salig Geheime-Raad Sehesteds An-

ordning af 1738 om Bødestraf og Arrest“ og overlod Straffen til Byfogdens Skøn.

Efterhaanden synes Borgerkompagniet at være blidelig indslumret, og Borgerne har sagtens ikke følt Trang til at vække det. Dets Chef, Jacob Kruuse, var død, og Kompagniets Sager, indbefattet Fanen, var som privat Ejendom i hans Dødsbo havnet hos en af Borgerne. Men med den virksomme Byfoged Johan Thomas Flindt, Møllers Efterfølger, var Freden imidlertid forbi for Borgerne. Han organiserede paany Kompagniet og skriver den ¹⁴/₇ 1772 til Stiftamtmand Henrik Bille:

„Herpaa Stedet har forhen været et Borgerkompagni. Jeg finder, at hans Excellence, nu salig Hr. Geheimeraad, Stiftsbefalingsmand Sehested, under Dato ⁹/₄ 1738 har føjet de Anstalter og foreskrevet de Poster, hvorefter dette Kompagni sig havde at rette, og hvad derved forefaldt skulde behandles efter; men da Kompagniets Chef, som og en Del andre Personer i Kompagniet ere døde og ingen i deres Sted udmeldt, hvis formedelst fast ingen Kompagni existerer, da dog de Tilfælde lettelig kunde indtræffe, i hvilket Kompagniet kunde være uomgængelig fornøden, foruden at hvad engang baade for Nytte og Ordens Skyld er anordnet ej forsvarligen kan eller bør efterlades, saa vorder nu herved, med jetzige Stiftsbefalingsmand Hans Excellence Høj- og Velbaarne Hr. Geheimeraad Billes forventede Approbition fastsat, saa vel hvem der skal være Kompagniets Chef fra Dato af som Ober- og Underofficerer, item øvrige derudi sorterede Mandskab, nemlig:

Oberofficerer: Kaptain Sr. Boye, Premierlieutenant Sr. Basballe, Fændrik Sr. Urban Graae, Adjudant Kield Nielsen.

Underofficerer: 1. Sergent Michael Hansen, Bager;

Korporal Knud Risting. 2. Sergent Farver Krag; Korporal Chr. Nass. 3. Sergent Niels Pilegaard; Korporal Kobbersmed Paap. 4. Sergent Hyphof; Korporal Mathias Bolland. Tambour, vacant, skal dependere af Kaptainen at se forsynet.

Samt 77 Borgere.

Brandvæsenet 1 Sprøjtemester, Mathiesen Bull, og 42 Mand. Hvilke Personer hver for sig har at forsyne sig med, om de ej allerede ere, med behørig Gevær, hvorimod deres Klædedragt ingen egalite iagttages, undtagen de selv med hinanden, enten alle, eller for Størstedelen, derom anderledes kan forenes; dette undtagen maa dog have Ober- og Underofficerer erindret, at de saavel i deres Klædedragt, som ved Hat og Kokarde, behøveligen vilde se dem fra Kompagniets øvrige Mandskab differgeret. Hvad angaar den Byen eller Borgerkompagniet tilhørende Fane, da skal samme, saavidt jeg har ladet bringe i Erfaring, befindes hos Peder Nielsen Stage, som udi Aaret 1762 har bemægtiget sig samme tilligemed Kompagniets forrige Chef Jacob Kruuse, hans hele Brevbog. Om denne Fane vilde altsaa Kaptainen Sr. Boye adressere sig til bemeldte Peder Stage, som derhos tillige beordres, ej alene at udlevere Fanen, men endog inden 8 Dage fra Dato at gøre Rigtighed for hvad videre han efter salig Jacob Kruuses Død og i hans Stervboe sig har bemægtiget, Borgerkompagniet tilhørende.“

Byfogdens Indstilling blev approberet af Stiftsbefalingsmanden, og Borgerkompagniet traadte atter ud i Livet.

De urolige Forhold omkring 1800 bevirkede, at Landets Kystforsvar og Borgervæbninger reorganiseredes. I Henhold til Kgl. Res. af ²⁷/₂ 1801 udstedte Byfoged Steffen Jørgensen et Reglement for Rudkjøbing borgerlige Militær, hvorefter det kom til at bestaa af to Afdelin-

ger, hver under Kommando af 1 Kaptain, 1 Premierlieutenant, 1 Secondlieutenant, 1 Fændrik, 1 Adjudant og Korps-skriver, samt 1 Sergent og andre Underofficerer.

Første Afdeling skulde bestaa af Brandfolkene og de Borgere, der var istand til at bære Vaaben. Den havde den særlige Bestemmelse at holde god Skik og Orden i Byen efter Øvrighedens Foranstaltning og skulde uopholdelig møde, naar det fordredes, ved Ildsvaade, Tumult eller Uordener. Denne Afdeling bestod af 103 Mand, men dens Styrke differerede i Tidens Løb mellem 60 og 111 Mand. *Officererne* var: Kaptain, Købmand Hans Henrik Bay; Premierlieutenant, Købmand Claus Bang; Seconlieutenant, Købmand Ole Skibbygger; Fændrik, Sadelmager Christian Povelsen, og Adjudant Martin Kleinsorg. Til at live lidt op dannedes et Musikkorps bestaaende af Tambur Hans West og Hautboisterne: Bager Hofman, Bager Lange, Organist Oppenhagen og Musici Moritzen.

Anden Afdeling, hvis særlige Hverv var at afvise fiendtligt Angreb paa Byen, bestod mest af Haandværkere og Daglønnere. Til *Officerer* havde den Kaptain, Købmand Jesper Holgersen Fahnøe; Premierlieutenant, Urma-ger Jeppe Johansen; Secondlieutenant, Møller Johan Henrik Mohr; Fændrik, Skrædder Chr. Olsen, og Adjudant, Fuldmægtig Hofman. Deres Styrke var noget mindre end første Afdelings.

Af de mange ny Bestemmelser for Afdelingerne i de Kgl. Res. af $27/2$ 1801, $4/6$ 1802 og $17/6$ 1803 skal nævnes:

Borgerne skulde tjene til deres 50 Aar. Officerspladserne foreslaaes af den Højstkommanderende for Magistraten, og denne indsender sin Betænkning til Øvrigheden for Borgervæbningen. Til Officerer kunde ingen tvinges, derimod til Underofficer i en Tid af 2 Aar, hvorefter det

stod ham frit for at træde tilbage i de menige Borgeres Række.

Officererne og Underofficererne skulde bære Sabel og Mandskabet Gevær med Bajonet og Bajonetgehæng samt Læderpatrontaske i Bandoler.

Vaabnene, Fanen*) og Trommen skulde opbevares paa Raadhuset og kun udleveres efter Øvrighedens foregaaende Tilladelse.

Uniform var de menige Borgere ikke pligtig at anskaffe sig, derimod skulde de paa Hatten bære en blaa og rød Kokarde. Officererne skulde bære blaa Kjortel (Kjole) med rød Krave og gule Knapper, hvid Vest, blaa Pantalons (lange, vide Buxer), rund Hat med blaa Kokarde med rød Roset og Halvstøvler. Kaptainen desuden Guldepauletter. Den samme Uniform bærer Underofficererne, men af grovere Klæde, ligesaa Trommeslageren, der dog som særlig Pønt havde rød Kantning paa Kjolen og Buxerne. Men med Datidens Hang til Uniformsforandringer kom stadig nye Bestemmelser; Officererne fik i Lighed med Kjøbenhavns Borgerofficerer flettede Epauletter med Kvaster efter Grad, 3 for Kaptainen, 2 for Premierlieutenanten o. s. f. Underofficererne maatte nøjes med een Epaulet med 3 Kvaster for Kommandersergenten o. s. f. Ved første Afdeling fik Officererne blaa Rabatter, blaa Fjer med rød Top og blaa-rød Kokarde; ved anden røde Rabatter, grøn Fjer med hvid Top og sort Kokarde. Hattefjererne blev saa igen efter Ansøgning forandrede til hvide med rød Top.

Paa egen Bekostning maatte Officerer og Underofficerer skaffe sig den nødvendige Undervisning i de militære Øvelser. Til at undervise de menige Borgere var Adju-

*) Fanen med Byens Vaaben opbevares nu i Rudkjøbing Museum.

danten Excermester og lønnes af Byen, men var Adjudanten ikke tilstede, maatte Officererne overtage Bestillingen. Mindst een Gang om Ugen, helst Søndag, skulde der være Vaabenøvelse, og til den maatte hver Borger møde, til han af Excermesteren var erklæret for udlært. Derefter var han fritaget med Undtagelse af de almindelige Øvelser to Dage om Sommeren. Anden Afdelings Mandskab — som ellers kun var beregnet til Tjeneste i Krigstid — maatte ogsaa møde een Gang om Ugen, til de havde faaet Excermesterens Attest. Udeblivelse straffedes med Mulkt fra 2 Mk. til 1 Rdl.; for Underofficererne det dobbelte og Officererne det firdobbelte. Andre Forsømmelser straffedes med Bøder fra 2 til 10 Mk. og Overhørighed og Opsætsighed til 100 Mk. eller Fængsel.

Krigsretten bestod af den øverste Magistratsperson og Politimesteren, den kommanderende for Borgervæbningen og to Officerer af det Kompagni, hvorunder Forseelsen hørte.

Omkostningerne til Afdelingernes Geværer, Armatur, Tromme og Fane lignedes paa alle Indbyggerne, Halvdelelen paa Grunden efter Grundtaxten, anden halve Del efter Næring og Formue, som intet personligt eller reelt Privilegium fritog for. De, som ikke havde tjent i Borgervæbningen, skulde ved Ligningen paa Næring og Formue ansættes med forholdsvis højere Bidrag, især med Hensyn til Formuen, men dette højere Bidrag maatte dog ikke overgaa $\frac{2}{3}$ af, hvad de erlagde i Lighed med de øvrige Medborgere.

Da de to Afdelinger var organiserede, overtog „Generalen“ paa Tranekjær, Lensgreve F. Ahlefeldt-Laurvig, efter Borgernes Ønske den højeste Kommando, den han

ogsaa havde over Langelands øvrige Militær. I sin Instrux paalagde han Borgerne at møde paa Samlingspladsen, naar der ringedes med Klokkerne, og naar der sloges Generalmarch, strax at drage til Spodsbjerg og tage Opstilling bag det der opkastede Brystværn. Kom Fjenden trods Skydningen i Land, skulde Borgerne med fældet Bajonet kaste sig over ham, samtidig med Dragonerne huggede ind. Men Englænderne udsatte sig ikke for Borgernes Bajonetter, og den krigerske Opblussen, som Nelsons Angreb paa Kjøbenhavn havde fremkaldt, lagde sig efter Vaabenstilstanden.

Efter Fredsslutningen fortsattes med de sædvanlige Øvelser, Vagter, Parader og naturligvis Krigsretter; thi Borgerne havde ofte andet at tænke paa end Øvelse, og Mulkten kunde det i mange Tilfælde betale sig at tage. Den ^{28.} 7 1803 satte Kaptain Fahnø Krigsretten over ikke mindre end 27 udeblevne Borgere, der alle søgte at undskylde sig saa godt som muligt. Niels Hansen havde saaledes været i Stoense efter Brænde; Hattemager Nielsen havde forgrebet sin Haand, saa han ikke kunde bruge Armen; Købmand Hans Henrik Hansens Kone var bortrejst til Kjøbenhavn formedelst Sygdom, og da der om Søndagen indtraf en Del Bønder, som for det meste den Dag søgte Handel, vilde han ikke uden betydeligt Tab kunde møde til Exercitsen, saalænge hun var borte; Peter Krog, der Øvelsesdagen var gaaet fra Hou, var i sin ene Fod bleven uskikket til Exercitsen; Købmand Hans Dencker havde ogsaa et Tilfælde i det ene Ben; Jens Svendsen havde Attest fra Forvalter Larsen paa Nygaard, at han havde været der og tage Maal; Christen Krøyer var til Marked paa Lolland o. s. v. Desuden var Premierlieutenant Hans Bang udebleven, fordi en Svaghed i den ene Fod gjorde ham det umuligt at faa reglementerede

Støvler paa. Og da det selvfølgelig ikke kunde tænkes, han mødte i ureglementerede, fritoges han for Mulkt ligesom de fleste tilsagte Borgere, da deres Undskyldninger fandtes gyldige, og Udeblivelsen var anmeldt i Forvejen. Men ikke sjældent kom vanskelige Afgørelser for og jævnlig protesteredes mod Mulkten. Ofte var der Vrøvl med Skipperne, som nødigt vilde følge Tilsigelsen til Søndagens Øvelse, og saa maaske af den Grund blive forhindret i at benytte en gunstig Vind. Tilmed fandt de det uretfærdigt, at de skulde tjene i Borgervæbningen, da der jo i deres Skipper Certifikat stod, at de var „forpligtigede til, naar det fordredes, at tjene paa Hans Majestæts „Orlogsflaade“, og de fandt det at være nok med det. Men deres Besværinger hjalp intet, da Skipper var et Borgerskab, og tilmed havde de den Ærgrelse at se de laverestaaende Sætteskipperne fritagne. En lille Hævn tog saa Skipperne ved ikke at anskaffe sig Uniform. Denne var vel ikke tvungen og blev det aldrig, men naturligvis saa Officererne gerne, at deres Afdeling var vel munderet. Skipperne blev derfor anbragte saa skjult som muligt i Geledderne.

Ved Pl. af $11/5$ 1804 bestemtes det, at Borgerne kunde blive fritagne for Tjeneste i Borgervæbningen mod til et Fond til Borgervæbningens Gavn at betale een Gang for alle 50 til 500 Rdl. De Borgere, som ernærede sig ved deres Hænders Gerning, kunde deraf faa nogen Godtgørelse for Forsømmelse af deres Erhverv. Men denne Lettelse gjorde dog ikke den forventede Lykke, det var for mange Penge at rykke ud med. Saa tog man hellere i Ny og Næ en Mulkt.*)

*) I Rudkjøbing var Fondet 1834 50 Rdl. Sølv, som det ved kgl. Resol. tillodes at anvende til Dækning af 114 Rdl, som det havde kostet at anskaffe Patrontasker og Skul-

Efter Kaptain Bay blev Kaptain Fahnøe Chef for første Afdeling og havde som saadan den øverste Kommando over begge Afdelinger; Premierlieutenant Johansen blev Kaptain for anden Afdeling.***) Kaptain Fahnøes Afdeling svandt imidlertid ind, da der stadig toges Mandskab fra den til Brandvæsenet, og meget interesseret i sin Afdelings Tarv, som han var, beklagede han sig over det til Byfogden. Han siger, den i Forvejen kun var nogle og halvtreds Mand og mister nu 14. Skipperne var aldrig hjemme, og Købmændene var paa Forretning, snart her, snart der. Afdelingen var nu paa ca. 30 Mand, og hvor trykkende var det ikke for de tilbageblevne at faa Korpsen saa formindsket, thi da 12—16 Mand hver Dag maatte afgives til Session, Vagthold og flere, hvor det udfordredes, maa de næsten hver anden Dag være borte fra deres Forretning. Det lille Korps havde ingen Værdi formindsket og maatte have Øvrighedens Støtte. Desuden raillerer Kaptajnen over, at „en og anden“ strax kan faa Post ved Brandvæsenet og strax nævnes Officer! Han anmoder indtrængende om Assistance, da ellers Tingene maa gaa deres egen skæve Gang og han selv tage sin Afsked.

Ved Krigens Udbrud 1807 beordredes begge Afdelinger til at møde til Tjeneste. De fik Ordre til d. ²⁰/₁₀ Kl. 10 Fmd. at staa opstillet paa Torvet med Front mod Raadhuset for at oppebi den inspicerende Kommissions

dergehæng til Borgere, som ikke havde Evne til at betynde dem. Ellers holdtes der strængt paa, at Fondet kun benyttedes efter Bestemmelsen.

**) Efter ovennævnte har Borgervæbningen til sin Ophævelse i 1853 haft Kaptainerne Købmand H. Nielsen, Skræddermester M. Kleinsorg, Farver Delles og Købmand J. P. Tidemand.

Ankomst. Derefter lagdes anden Afdeling i Lejr ved Spodsbjerg, men fra de engelske Skibe i Bæltet foretoges ingen Landgangsforseg. Maaske lod de sig skræmme ved at se hele Landets Kyst bevogtet. Diciplinien i Afdelingerne var i Almindelighed god; de stadige Krigsretter for Udeblivelse fra Øvelse toges ikke saa højtideligt, og Mulkten var sjælden mere end de to Mark. Meget for-tørnet var dog Premierlieutenant Kleinsorg paa 5 Bor-gere, der udeblev fra en Exercits, hvortil han i Anledning af Kongens forventede Ankomst til Byen havde tilsagt dem, „som Følge af den Pligt, der paaligger Borgerne, at bevise deres allerunderdanigste Hengivenhed for aller-højstbemeldte Landets Fader“. — Et Par daarlige Sub-jekter gjorde et Par Gange groft Brud paa Diciplinien, som da Christoffer Clausen Brolægger en Aften i 1807 paa Vagten i Rudkjøbing viste sig „opsætsig og urolig“, og, da Geværet toges fra ham, brugte Ord som „Tyv og Skælm“ om sine Foresatte. Og ikke nok hermed mødte han næste Morgen Kl. 6^{1/2} paa Vagten og fortalte i Vidners Overværelse, at Vagtkommandøren havde fra-stjaalet ham Geværet, og senere, da han traf ham paa Gaden, udskaeldte han ham igen for Løgner og Tyv. Denne Opførsel taxerede Krigsretten til 14 Dages Arrest paa egen Regning samt Udjagelse af Borgervæbningen, til hans Opførsel atter gjorde ham værdig til at bære Vaaben. En Mand skulde tage hans Vagt paa hans Regning. Endvidere skulde han stadig udvise en ordentlig Opførsel og afholde sig fra Raab og Skænden, da han i modsat Fald vilde blive behandlet med yderste Strænghed.

Efter Krigen fortsattes Søndagsøvelserne, og til den aarlige Præsentation for de høje Myndigheder, som skulde ske „højtideligen“, opmuntredes Stiftsamtmanden og Amtmanden til at være tilstede, og det med god Grund, da

de sjælden eller aldrig viste sig. Derimod besøgte Fyens Guvernør Prins Christian Frederik gentagne Gange Rudkjøbing, sidst 1839, og viste megen Interesse for Byens Institutioner. Ved disse Besøg gjorde Borgervæbningen Honnør og modtog Prinsens Ros for dens gode Holdning. Som Anerkendelse gav han Kaptainen „Rang, Sæde og Gang“ med Premierlieutenanter i Kjøbenhavns Borgervæbning.

Den *anden* Afdeling ophævedes 1822 med den Motivering, at den ikke svarede til sin Hensigt; kun i enkelte Byer, hvor den var organiseret som Artilleri eller Jægerkorps, bibeholdtes den. Mandskabet skulde istedet forstærke Brandkorpset og paa Forlangende optræde som Politi.

Men ogsaa de bevarede Borgervæbninger gik deres Ophævelse i Møde. Allerede under den engelske Krig var man i enkelte Købstæder begyndt at forandre dem til Brand- og Politikorps, og det samme var under Forberedelse i Rudkjøbing. Endnu under Krigen 1848 gjorde den dog Tjeneste, og den sidste af dens utallige Krigsretter sattes d. $23/5$ af Byfoged v. Schmidten, Kaptain Tidemand og Lieutenanterne Larsen og Eskildsen over 6 Borgere, der maatte bøde deres 2 Mk. for forsømt Vagt-tjeneste. 1850 nedsattes en Kommission for at ordne Ophævelsen af Borgervæbningen, og ved Kgl. Res. af $26/10$ 1853 billigedes Forandringen til Brand- og Politikorps, det sidste med Gevær. Fondet ophævedes og lagdes under Brandkassen.

Og dermed var Rudkjøbing Borgervæbnings Saga ude.

(Væsentlig efter utrykte Kilder i Landsarkivet for Fyn. Enkelte Oplysninger efter Rockstroh: Langelands Forsvar 1658 (V. F. 1899), Lütken: Bidrag til Langelands Historie og Rasmussen: Oplysninger om Rudkjøbing Købstad.)